

ДОКУМЕНТУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ З ОБЛІКУ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ПОБУТОВОЇ ХІМІЇ

DOCUMENTATION OF OPERATIONS FOR FINISHED GOODS ACCOUNTING AT ENTERPRISES OF HOUSEHOLD CHEMISTRY

УДК 657.01

Сафарова А.Т.

к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту
Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки

Корольчук І.Р.

студентка

Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки

У статті розглянуто підходи до визначення поняття «готова продукція». Наведено класифікацію готової продукції на підприємствах побутової хімії. Виділено стадії процесу реалізації готової продукції та основні завдання обліку готової продукції та її реалізації. Розглянуто документування операцій щодо руху готової продукції на підприємствах побутової хімії.

Ключові слова: готова продукція, облік, первинні документи, побутова хімія.

В статье рассмотрены подходы к определению понятия «готовая продукция». Приведена классификация готовой продукции на предприятиях бытовой химии. Выделены стадии процесса реализации готовой продукции и основные задачи учета готовой

продукции и ее реализации. Рассмотрено документирование операций по движению готовой продукции на предприятиях бытовой химии.

Ключевые слова: готовая продукция, учет, первичные документы, бытовая химия.

The article considers approaches to the definition of a concept «finished goods». A classification of finished goods at enterprises of household chemistry is given. Stages of a process of accounting of finished goods and its sales are distinguished. Documentation of operations concerning flows of finished goods at enterprises of household chemistry is considered.

Key words: finished goods, accounting, primary documents, household chemistry.

Постановка проблеми. У сучасних ринкових умовах успішна діяльність будь-якого підприємства полягає у підвищенні рівня економічної ефективності виробництва та реалізації готової продукції. Доцільне управління підприємством неможливе без наявності достовірної та систематизованої належним чином інформації про обліковий процес реалізації продукції. Контроль за відвантаженням та реалізацією готової продукції забезпечує отримання прибутку підприємством, а також досягнення соціальної та економічної ефективності його діяльності.

Український ринок побутової хімії має широкий асортимент продукції, а його формування відбувається під впливом потреби покупців, вимог ринку, розвитку технології та вимог екологічної безпеки миючих засобів. Основним завданням обліку готової продукції на підприємствах побутової хімії є надання управлінському персоналу інформації для оперативного регулювання реалізації продукції, планування майбутньої діяльності, запобігання суб'єктивності у процесі прийняття рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблемні питання організації обліку готової продукції та її реалізації розглянуто в працях вітчизняних науковців. Значну увагу цим питанням приділяють: Ф. Ф. Бутинець, А. М. Герасимович, С. Ф. Голов, В. І. Єфименко, І. В. Жиглей, М. В. Кужельний, В. Г. Линник, В. М. Мурашка, В. М. Пархоменко, І. І. Пилипенко, В. Я. Савченко, В. В. Сопко та ін. Проте, ряд важливих проблем обліку готової продукції та її реалізації потребують подальших досліджень відповідно до галузевого напряму діяльності підприємств побутової хімії.

Більшість проведених досліджень характеризується загальними підходами до проблем обліку готової продукції, а на підприємствах побутової хімії залишаються недостатньо дослідженими.

Активізація виробництва продукції побутової хімії в Україні потребує надання актуальної та достовірної інформації про обсяги готової продукції. Однак, існування негативних явищ таких, як: відсутність детального обліку виробництва, недостатня інформаційна прозорість, є однією з основних характеристик українського ринку. Особливо це виявляється на ринках товарів побутової хімії, який включає побутові синтетичні мийні засоби та засоби для чищення. На сьогодні ринок характеризується високим ступенем товарного насичення, а отже, і високою конкуренцією.

Формулювання цілей статті. У статті будуть проаналізовані особливості документального оформлення обліку готової продукції одного з підприємств, яке займається виробництвом побутової хімії та запропоновано шляхи його покращення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Процес реалізації готової продукції є найважливішим економічним показником, що характеризує господарську діяльність промислових підприємств, оскільки після його завершення визначаються результати господарювання та ефективність виробництва даної продукції. Невиконання плану реалізації викликає уповільнення договірних зобов'язань перед покупцями, затримує платежі, погіршує фінансове становище підприємства.

На збут продукції впливають такі ключові фактори економічної ситуації, як міжнародні, політичні, соціальні, технічні, юридичні, особливості зовнішнього оточення підприємства. Обліковий процес готової продукції повинен забезпечувати дані не лише про її обсяг та доходи від реалізації, а й про асортимент продукції, сегменти ринку, масштаби продажу, ціни, продуктивність праці, якість продукції, собівартість, витрати на збут, витрати на маркетингові дослідження, канали збуту та інше.

Багато сучасних науковців мають свої погляди щодо визначення поняття «готової продукції», їх трактування наведено в таблиці 1.

Підсумовуючи наведені науковцями визначення, запропонуємо своє: готова продукція – це продукція, яка виготовлена за певними стандартами, за допомогою використання необхідної сировини, має повністю завершену форму, пройшла всі норми контролю в середині підприємства, відповідає всім стандартам, тобто це повністю завер-

шений продукт, який готовий до передачі на склад або для реалізації на сторону.

В економічній літературі готову продукцію класифікують відповідно до ряду ознак: за формою, за ступенем готовності і за технологічною складністю. На підприємствах, які займаються виробництвом побутової хімії, зокрема, на ТОВ «КЕЗПХ» готову продукцію класифікують за такими видами (рис. 1).

Як видно з рис. 1, продукція ТОВ «КЕЗПХ» поділяється на промислову, побутову, професійну хімію та автохімію. При цьому асортимент побутової хімії включає: засоби для миття посуду; засоби для догляду за унітазами; засоби для миття підлоги; засоби для миття скла; засоби для очищення газових плит; засоби для чищення каналізаційних труб; засоби для прання; рідке мило; гелі для душу та піни для ванн; шампуні для волосся; засоби для чищення (дитяча серія); інші універсальні засоби для чищення.

Під постійним контролем бухгалтерії підприємства знаходиться облік випуску готової продукції, оскільки його ритмічність забезпе-

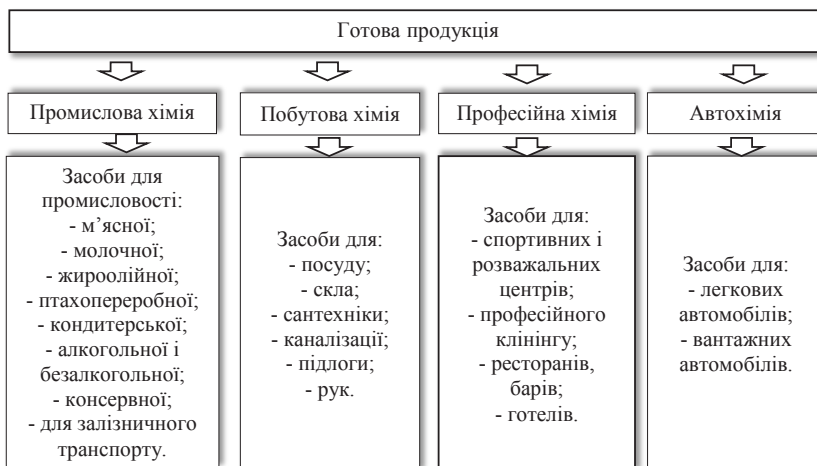

Рис. 1. Класифікація готової продукції у ТОВ «КЕЗПХ»

Таблиця 1

Сутність поняття «готова продукція» в наукових дослідженнях

№	Автор	Визначення
1.	Бутинець Ф. Ф. [1, с. 607]	Готова продукція – це виріб (або напівфабрикат), послуга, робота, що пройшли всі стадії технологічної обробки на підприємстві, відповідають затвердженим стандартам або умовам договору, прийняті технічним контролем підприємства і здані на склад або замовникові – покупцеві згідно з діючим порядком прийняття продукції.
2.	Глібко В.М., Буцан О. П. [2, с. 189]	Готова продукція – це матеріальний результат виробничої діяльності підприємства, коли запаси набувають нової якості.
3.	Ткаченко Н. М. [3, с. 576]	Готова продукція – це продукція (виріб, напівфабрикат, робота, послуга), що повністю закінчена обробкою на даному підприємстві, пройшла всі стадії технічного випробування (якщо вимагають відповідні її особливості), приймання, укомплектування згідно з умовами договорів із замовниками і відповідає технічним умовам і стандартам, не потребує подальшої обробки на цьому підприємстві і здана на склад.
4.	Вороніна В. А., Черниш В. В. [4, с. 133]	Готова продукція – виріб (напівфабрикат), послуга, робота, що пройшли всі стадії технологічної обробки на даному підприємстві, відповідають затвердженим стандартам або умовам договору, прийняті технічним контролем підприємства і здані на склад або замовникові – покупцеві згідно з діючим порядком прийняття продукції.
5.	Шваб Л. І. [5, с. 264]	Готова продукція – це запаси виробів на складі, обробка яких закінчена та які пройшли випробування, приймання, укомплектовані згідно з умовами договорів із замовниками й відповідають технічним умовам і стандартам.
6.	Мешко Н. П. [6, с. 12]	Готова продукція – продукція (товар), вироблена з використанням давальницької сировини (крім тієї частини, що використовується для проведення розрахунків за її переробку) і визначена як кінцева у контракті між замовником і виконавцем.
7.	Сопко В.В. [7]	Готова продукція – це виріб (або напівфабрикат), послуга, робота, що пройшли всі стадії технологічної обробки на даному підприємстві, відповідають затвердженим стандартам або умовам договору, прийняті технічним контролем підприємства і здані на склад або замовникові – покупцеві згідно з діючим порядком прийняття продукції.
8.	Хом'як Р.Л. [8, с. 185]	Готова продукція промислового виробництва – конкретні вироби, що пройшли всі стадії технологічної обробки на цьому підприємстві, відповідають встановленим стандартам чи технічним умовам, прийняті відділом технічного контролю і здані на склад або безпосередньо замовнику.

чує виконання договірних зобов'язань з відвантаження продукції покупцям, своєчасність реалізації, всіх розрахунків і виплат. Готова продукція у ТОВ «КЕЗПХ» проходить стадії, наведені на рис. 2.

Основними завданнями обліку готової продукції та її реалізації є:

- своєчасне оформлення відповідними документами готової продукції, відпущеної з виробництва;
- забезпечення контролю за її зберіганням на складах підприємства;
- вчасне відображення операцій з відвантаження і реалізації продукції та розрахунків з покупцями;
- дотримання строків поставок готової продукції, а також термінів оплати зі сторони споживачів;
- визначення заборгованості покупців перед підприємством за відвантаженою їм продукцією згідно договорів;
- забезпечення контролю за виконанням плану випуску і реалізації продукції;
- визначення фінансового результату від реалізації продукції як в цілому, так і у розрізі конкретних номенклатурних груп.

Процес формування інформації про готову продукцію в бухгалтерському обліку починається зі складання первинних документів (рис. 3).

На підприємстві ТОВ «КЕЗПХ» готова продукція оприбутковується на склад із виробництва на основі оформлення накладних та відомостей випуску продукції. У цих документах вказується: дата, шифр цеху і складу, найменування продукції, номенклатурний номер, одиниця виміру, кількість, ціна за одиницю. Вони виписуються у двох примірниках, один з яких призначений для здавальника, а інший залишається на складі. Кількість продукції, що оприбутковується на склад, її вага та обсяг вимірюються, підраховуються і за необхідності зважуються.

Готова продукція, що виробляється на підприємстві має сертифікат якості, що засвідчують такі документи: свідоцтво про якість та сертифікат відповідності державній системі сертифікації. Сертифікат якості – один із найбільш поширених супровідних докумен-

тів, які засвідчують якість продукції, містить показники якості та технічні характеристики.

На складі готова продукція обліковується в кількісному виразі за її видами у картках складського обліку. У картках складського обліку здійснюються записи про надходження і відпуск готової продукції та щоденно виводяться її залишки. У них зазначають такі реквізити: назву підприємства; номер складу, стелажу, комірки; номер запису; одиницю виміру; марку, сорт матеріалу; облікову ціну, номенклатурний номер; найменування мате-

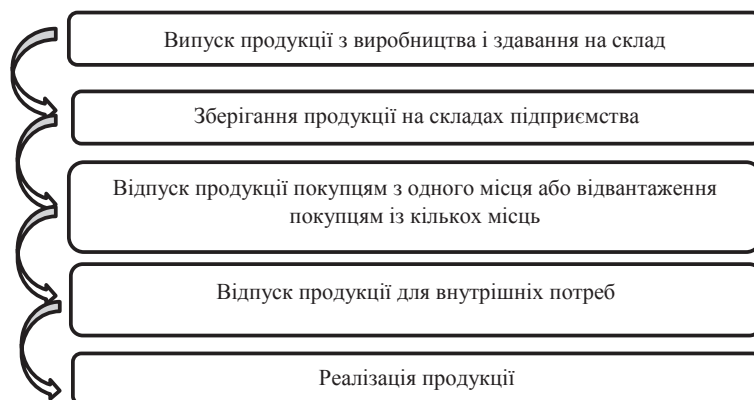

Рис 2. Стадії руху готової продукції у ТОВ «КЕЗПХ»

Рис. 3. Документальне оформлення руху готової продукції на підприємстві

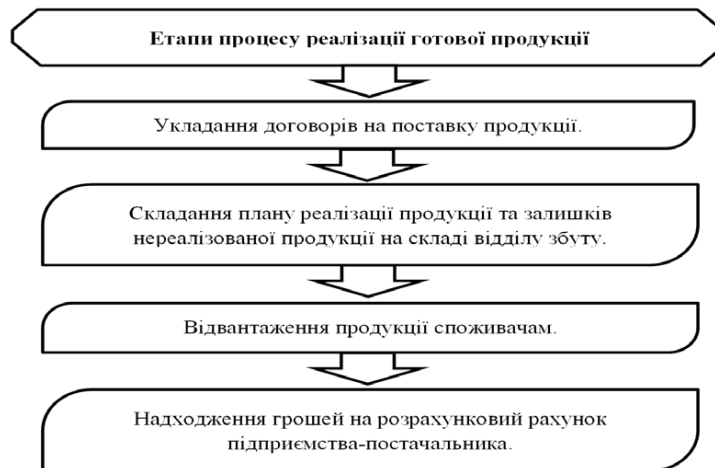

Рис. 4. Етапи процесу реалізації готової продукції ТОВ «КЕЗПХ»

ріалу; дата запису; номер документа; порядковий номер запису згідно складської картотеки; від кого отримано або кому відпущено; прибуток, видаток та остача готової продукції; контроль (підпис, дата). Даний документ заповнюють до кінця. Облік готової продукції на складі ведеться в міру її надходження на склад або відпуску зі складу.

На підприємстві на кожний вид продукції складають виробничий акт, який використовують для складання накопичувальної відомості за місяць. Накопичувальна відомість необхідна для подальшого обліку готової продукції в бухгалтерії у натуральному і вартісному вираженні. Вона заповнюється на підставі первинних документів протягом місяця.

До бухгалтерії ТОВ «КЕЗПХ» щодня надходять документи на готову продукцію, на основі яких вона веде кількісно-натуральний облік випуску продукції за її видами. Показники, які застосовуються в обліку готової продукції (а також при її відвантаженні і реалізації), поділяються на натурально-речові та умовно-натуральні.

Облік готової продукції у вартісному вираженні ведуть за місцем її зберігання із зазначенням матеріально відповідальних осіб. У системі бухгалтерського обліку продукція відображається за видами і сортами, а також за ознакою місцезнаходження.

У кінці місяця загальну кількість випущеної продукції оцінюють за прийнятими в обліку цінами підприємства і фактичною собівартістю. За даними відомості випуску готової продукції визначають результат роботи підприємства у процесі виробництва.

Останнім етапом кругообігу готової продукції ТОВ «КЕЗПХ» є реалізація (продаж) виробленої продукції, яка здійснюється відповідно до договорів про поставку. Процес реалізації продукції поділяється на чотири етапи, які наведені на рисунку 4.

Процес реалізації, пов'язаний з одного боку з відвантаженням готової продукції та передачею її покупцеві, а з іншого – з одержанням грошових коштів та їх еквівалентів і їх зарахуванням на рахунки продавця.

Виконуючи облікові завдання, використовують натуральні та грошові показники. Обсяг реалізованої продукції має дві оцінки: фактична собівартість реалізованої продукції і ціна реалізації (продажна вартість) товару. Їх порівняння дає змогу визначити фінансовий результат реалізації: прибуток чи збиток. Якщо ціна реалізованої продукції (продажна вартість) вища фактичної собівартості реалізованої продукції, операція прибуткова, якщо навпаки – збиткова.

Бухгалтерський облік процесу реалізації тісно пов'язаний з податковим обліком доходів. Тому важливе визнання моменту реалізації, оскільки він є визначальним для обчислення податків. Відповідно до податкового законодавства України датою виникнення податкових зобов'язань з постачання

товарів вважається дата, яка припадає на податковий період, протягом якого відбувається будь-яка з подій, що сталася раніше:

а) дата зарахування коштів від покупця/замовника на банківський рахунок підприємства як оплата за товари, що підлягають постачанню, а в разі постачання товарів за готівку – дата оприбуткування коштів у касі підприємства, а в разі відсутності такої – дата інкасації готівки у банківській установі, що обслуговує підприємство;

б) дата відвантаження товарів, а в разі експорту товарів – дата оформлення митної декларації, що засвідчує факт перетинання митного кордону України, оформлена відповідно до вимог митного законодавства.

Відвантаження готової продукції на ТОВ «КЕЗПХ» замовнику здійснюється на підставі накладної на відпуск товарно-матеріальних цінностей, товарно-транспортної накладної, накладної-вимоги.

Накладна на відпуск товарно-матеріальних цінностей виписується продавцем тільки на паперових носіях. Підписують її керівник підприємства-відправника, головний бухгалтер, особа, що відпустила цінності, і та, котра їх прийняла. Накладна завіряється печаткою підприємства-відправника. Виписують накладну у двох примірниках. Перший примірник накладної передається одержувачу цінностей, а другий залишається у постачальника.

Якщо продукцію на складі постачальника одержує представник покупця, то він пред'являє довіреність на отримання цінностей із зазначенням у ній: строку її дії, адреси підприємства-покупця, кількості продукції, яку необхідно отримати, паспортні дані, а також ідентичність підпису особи, завіреного підписами керівника, головного бухгалтера і печаткою підприємства-покупця. При постійних зв'язках підприємства з покупцем у останнього виписується довготермінова довіреність, але не більше, як на 3 місяці із зазначенням посадових осіб, яким надано право на одержання продукції.

Товарно-транспортна накладна (форма № 1-ТН) виписується при відправленні продукції автотранспортом. Вона виписується в чотирьох екземплярах: перший екземпляр залишається у відправника вантажу і є підставою для списання товарно-матеріальних цінностей, другий екземпляр призначений для вантажоодержувача і є підставою для оприбуткування товарно-матеріальних цінностей, третій і четвертий екземпляри, завірені підписами й печатками (штампами), вантажоодержувач передає перевізникові.

ТОВ «КЕЗПХ» є платником податку на додану вартість, тому повинно надати покупцеві податкову накладну із зазначенням у ній усіх обов'язкових реквізитів. Якщо покупець не є платником податку, то податкова накладна йому не надається.

Накладна-вимога, заповнюється при разовому відпуску продукції для виробничих та господарських потреб.

Після відвантаження готової продукції покупцеві процес реалізації переміщується у сферу розрахунків. У момент реалізації ТОВ «КЕЗПХ» передає покупцеві необхідну супровідну документацію та розрахункові документи. У рахунках, рахунках-фактурах, які виставляються покупцям і замовникам поряд із сумою за товар вказують окремим рядком податок на додану вартість або знижку.

Момент пред'явлення розрахункових документів або їх оплати є визнанням доходу від реалізації. Отримана ТОВ «КЕЗПХ» від покупця вартість продукції за їх реалізаційними цінами є доходом або виручкою від реалізації.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Провівши дослідження документування операцій з обліку готової продукції, підсумуємо:

1. Готова продукція – це продукція, яка виготовлена за певними стандартами, за допомогою використання необхідної сировини, має повністю завершену форму, пройшла всі норми контролю в середині підприємства, відповідає всім стандартам, тобто, це повністю завершений продукт, який готовий до передачі на склад або для реалізації на сторону. Продукція ТОВ «КЕЗПХ» поділяється на промислову, побутову, професійну хімію та автохімію.

2. Кожен з етапів руху готової продукції у ТОВ «КЕЗПХ» характеризується складанням первинних документів, які забезпечують контроль та достовірність обліку готової продукції. Вважаємо, що для підвищення ефективності документування операцій щодо руху готової продукції у ТОВ «КЕЗПХ» потрібно посилити контроль за відповідальними особами, які забезпечують своєчасне та достовірне оформлення первинних докумен-

тів. Також доцільно було б вивчати інформаційні потреби управлінських підрозділів, формувати оперативні дані у вигляді звітів і використовувати їх для оптимізації програми виробництва і реалізації готової продукції.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: Підруч. для студ. спец. «Облік і аудит» ВНЗ / Ф. Ф. Бутинець. – [8-е видання, доп. і перероб.] – Житомир: ПП «Рута», 2009. – 912 с.
2. Судова бухгалтерія: Підручник / В. М. Глібко, О. П. Бушан. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 224 с.
3. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: підручник / Н. М. Ткаченко. – 3-ге вид. доповнене і перероблене. – К.: Алерта, 2008. – 926 с.
4. Вороніна В. Л. Особливості документального відображення руху готової продукції / В. Л. Вороніна, В. В. Черниш // Кримський економічний вісник. – 2013. – Частина I. – 277 с.
5. Шваб Л. І. Економіка підприємства [Текст]: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. 2-е вид. / Л. І. Шваб – К.: Каравела, 2005. – 568 с.
6. Мешко Н. П. Трансформація процесів управління реалізації готової продукції в умовах переходу до ринку: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. екон. наук; Дніпропетр. держ. ун-т. / Н. П. Мешко – Дніпропетровськ, 2010. – 20 с.
7. Сопко В. В. Бухгалтерський облік [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://fingal.com.ua/content/view/780/35/1/3/>.
8. Хом'як Р. П. Бухгалтерський облік в Україні / Р. П. Хом'як, В. М. Лемішовський, В. А. Воськало, В. П. Мохняк. – Львів: Бухгалтерський центр «Ажур», 2010. – 439 с.